

radioCona /Irena Pivka, Brane Zorman/

radioCona / Live Stream <http://www.cona.si/radio>

od 15. do 30. junija 2010 med delovnim časom galerije (10.00–18.00)

Format tokratnega oddajanja radioCona je zasnovan kot petnajstdnevno mapiranje razstave. Obiskovalci soustvarjajo program spletnega oddajanja radioCona z aktiviranjem posameznega prispevka, ki ga želijo poslušati. Na splet se neposredno prenašajo tako intervencije (prispevki po izboru obiskovalcev) kot tudi celotna zvočna slika, tj. okolica, ki jo zajema mikrofoni. Prostor razstave U3, ki ga doseže mikrofoni, postane studio radioCona, obiskovalci pa s svojo zvočno prisotnostjo in intervencijami ustvarjajo zvočno pokrajino in spletnega oddajanja. Povzetki prispevkov za delo POGOVORI / TALKS so obešeni na steni in priloženi ob slušalkah za poslušanje radioCona avdio vsebin.

radioCona: POGOVORI / TALKS

delo, ki nastaja v času razstave

Tokratni program radioCona bodo sooblikovali teoretiki/kuratorji/kritiki, ki sva jih povabila, naj spregovorijo in se pogovorijo o trienalu sodobne umetnosti v Sloveniji U3.. Tema razstave, »Ideja za življenje: realizem in realno«, je le delno okvir njihovih nastajajočih prispevkov. Nekaj avtorjev postavlja svoje videnje in kritiko trienala v širši družbeno-umetnostni prostor, v nekatere prispevke pa so vključeni tudi pogovori z umetniki, ki sodelujejo na razstavi.

Prispevki nastajajo v dveh časovnih sklopih. Tevž Logar, Miha Colner, Jurij Krpan so prispevke pripravili pred odprtjem razstave. Jasmina Založnik in Dunja Kukovec sta prvi del svojih prispevkov pripravili pred otvoritvijo, drugega pa bosta pripravili med razstavo. Petja Grafenauer bo prispevek pripravila v celoti po otvoritvi. V tem časovnem kontekstu je treba tudi razumeti vsebinske spremembe posameznih prispevkov. Povzetki prispevkov so v mapi.

Petja Grafenauer – PoU3šnjem (konec junija 2010)

Miha Colner – L'art pour l'art / Umetnost z namenom (14. junija 2010)

Jasmina Založnik – Ideorealizem (prvi del 15. junija in drugi del konec junija 2010)

Jurij Krpan – Subjekti razstave (14. junija 2010)

Tevž Logar – NE (14. junija 2010)

Dunja Kukovec – Realizem in realna virtualnost (konec junija 2010)

Zvočni prispevki POGOVORI / TALKS so dostopni v Moderni galeriji v MP3 obogatjenih datotekah in prosto dostopni za prenos in poslušanje na spletni strani radioCona: <http://www.cona.si/radio>

ime avtorja: **Miha Colner**

naslov prispevka: **L'art pour l'art / Umetnost z namenom**

V kontekstu in okvirih razpisane tematike za 6. U3 - Triennale slovenske sodobne umetnosti me je razmišljanje o realnosti in realizmu v sodobni umetnosti pripeljalo do zaključka, da je velika večina sodobne umetnosti podvržena odslikovanju stvarnosti / realnosti nekega prostora in časa. Namesto da bi iskal teoretična ozadja in razglabljal o različnih mogočih pristopih v polju aktualne likovne umetnosti (tistega dela, ki ga lahko poimenujemo sodobni) sem se obrnil neposredno v prakso ter se konkretno navezal na delo dveh izmed izbranih mladih avtorjev pri razstavnem projektu trienala – 'Idea življenja: realizem in realnost v slovenski sodobni umetnosti'.

Nika Autor in Matija Brumen sta nja podlagi svojih ideoloških in konceptualnih izhodišč spregovorila o lastnem dojetju umetniškega ustvarjanja in neposrednih aplikacij umetnosti na stvarnost življenja. Spraševali smo se o potrebi umetnika po reflektiranju, spreminjanju ali ustvarjanju neke realnosti in pristopih za doseg tega cilja. Je umetnik aktivni državljan, ki ima preko svojega ustvarjanja moč spreminjati stvarnost, je komentator dogajanja, ki reflektira in interpretira določene pojave okoli sebe, je scenograf, ki ustvarja navidezno realnost, ali utopični mislec, ki gradi nove namišljene svetove? Je v sodobni umetnosti mogoč pristop na način »l'art pour l'art«? Je umetnost lahko sama sebi namen ali mora nositi nek širši družbeni, politični ali osebno izpovedni potencial?

Realizem in realnost. Ta dva na videz pomensko zelo bližnja pojma se po svoji historični in filozofski plati bistveno razlikujeta. Realnost pomeni nek splošno sprejeti pojem za odraz nečesa resničnega, nekega jasno prepoznanega dejstva, čeprav se različne resničnosti med seboj ne ujemajo popolnoma. Na drugi strani lahko izraz realizem povežemo bodisi z zgodovinskim obdobjem v 19. stoletju bodisi s splošnim načinom zvestega upodaljanja ali beleženja neke, četudi zgolj navidezne resničnosti. Kot kuratorska tematika in konceptualni okvir ta dva pojma zajemata kar najširši spekter ustvarjalcev, delujočih v polju t.i. sodobne umetnosti. Sodobna umetnost se – še toliko bolj kot v prejšnjih obdobjih – posveča reflektiranju, reševanju ali ustvarjanju neke resničnosti iz česar je dandanes težko izvzeti katerega koli sodobnega avtorja.

Morda je dobro vprašanje apliciranja pojma realizem na današnji čas, ko so klasični parametri umetniškega ustvarjanja dodobra razširjeni in razvejani. Po sistematiki stila Izidorja Cankarja je realizem, ki sovpada s plastičnim slogom, navezam izključno na klasična medija slikarstva in kiparstva, zato je nadalnje apliciranje na sodobno umetnost, ki je do skrajnosti razširila meje svoje lastnih možnosti reprezentacije, izjemno težavno delo. Novi časi pač zahtevajo nova orodja, ki pa niso do popolnosti razvita zaradi hitrosti sodobnega časa. Realizem je v spremnem besedilu 6. trienala U3 označen kot način, primeren za zadovoljevanje množic in platformo za različne propagandne podvige. Tega modela se je posluževala tako krščanska umetnost kot tudi umetnost t.i. totalitarnih režimov v 20. stoletju. Na drugi strani naj bi zahodni oziroma demokratični svet uvajal različne vrste ustvarjanja daleč stran od realizma, kar se je spočelo z avantgardnimi gibanji ter nadaljevalo z abstraktnim slikarstvom in vsemi nadaljnimi konceptualno eklektičnimi pristopi post-modernistične umetnosti.

Bi bilo mogoče iz vsega tega potegniti kakšen poseben družbeni indikator? Na eni strani je zahodni svet puščal umetniku popolno svobodo ustvarjanja in izražanja, na drugi strani pa je vpeljal kompleksni sistem verižne odvisnosti umetnikov od javnih in zasebnih virov financiranja. Podobno kot v širši družbeni sliki je demokratična represija popolnoma drugačna, saj temelji na eksistenčnih imperativih, ki so nujni za preživetje samo. Takšen sistem izkazuje esenco delovanja t.i. demokratičnega ustroja, ki posameznika ujame in posrka vase na subtilnejši in prepričljivejši način, v katerega večina protagonistov globoko verjame. To ni neposredna represija, ampak ujetje posameznika v lasten kalup, diktiran z eksistenčnimi zahtevami, ki jih postavlja kapitalaska elita.

V iskanju resnice o realizmu in realnosti sta se mi pridružila dva izmed umetnikov letošnjega U3 trienala sodobne slovenske umetnosti. Nika Autor in Matija Brumen, oba prvič predstavljena v tovrstnem preglednem kontekstu, vsak na svoj način operirata s t.i. realizmom in realnostjo skozi svoje ustvarjanje, s čemer beležita ali konstruirata lasten prostor in čas.

ime avtorja: **Petja Grafenauer**

naslov prispevka: **PoU3šnjem**

Prostor izrekanja, ki ga omogoča projekt radioCona, je del razstave U3. To je razlog za odločitev o formi prispevka, ki temelji na moji percepciji realnosti pisanja o umetnosti v slovenskem prostoru. Menim, da se medijski prostor namenjen vrednotenju razstav in umetniških projektov ne le krči, ampak da likovno kritiko vse večkrat nadomeščajo druge oblike besedil o umetnosti; poročila, intervjuji, reportaže in ostale oblike medijskega poročanja. Mnogokrat namesto o umetninah in konceptih, raje posežejo po zgodbah o umetniku, kuratorju, instituciji ali organizaciji dogodka. Takšni prispevki so mnogokrat predvsem informativne narave in največkratniso zaznamovani z vrednotenjem razstave in razstavljenih del.

Pred kratkim sem se prebijala skozi časopisne kulturne rubrike iz petdesetih, šestdesetih in sedemdesetih let. Vtis, ki mi ga je pustilo branje je, da je bilo informacij veliko manj in da je bila informiranost piscev nekoliko slabša, toda tisto, kar je te članke naredilo zanimive, so bila mnenja. Danes vemo, da so bila nekatera le delno, ali pa celo neutemeljena, toda iz njih je moč razbrati več o dogajanju v umetnosti, kakor pa iz člankov, ki jim v dnevni medijih sledim danes. Ker menim, da je sočasen poskus vrednotenja v umetnosti pomemben, bom skušala napisati likovno kritiko tako, kot so to počeli ti pisci - z vrednotenjem doživetja razstave. Zaradi tega bo prispevek dostopen šele nekaj dni po odprtju.

ime avtorja: **Tevž Logar**

naslov prispevka: **NE**

NEreálen –lna –o [nlat. *realis* iz lat. *res* stvar]1. **NE**stvaren, **NE**resničen, ki **NE** obstaja neodvisno od človeške zavesti, **NE**dejanski 2. **NE**izvedljiv, **NE**uresničljiv; ~a *plača* **NE**resnična plača, tj. **NI** merjena z množino dobrin, ki jih lahko kupiš zanjo; ~a *vrednost* **NE**stvarna, **NE**dejanska **NE**vrednost kovanca, tj. **NE**vrednost njegove kovine (v nasprotju z imensko vrednostjo) ~a **enciklopedija** –e –e ž **NE**stvarna enciklopedija ZGOD. ~a **unija** –e –e ž **NE**zveza držav

reálen –lna –o [nlat. *realis* iz lat. *res* stvar]1. stvaren, resničen, ki obstaja neodvisno od človeške zavesti, dejanski 2. izvedljiv, uresničljiv; ~a *plača* resnična plača, tj. merjena z množino dobrin, ki jih lahko kupiš zanjo; ~a *vrednost* stvarna, dejanska vrednost kovanca, tj. vrednost njegove kovine (v nasprotju z imensko vrednostjo) ~a enciklopedija –e –e ž stvarna enciklopedija ZGOD. ~a unija –e –e ž zveza držav *

U3 – trienale sodobne umetnosti v Sloveniji je gotovo prostor, v katerem se odpirajo razna vprašanja, krešejo mnenja, pišejo kanoni in tiho napovedujejo smernice za prihodnost. K sodelovanju v projektu *radiaCona* sem bil povabljen, da bi brez smernic, na povsem svoj način komentiral fenomen U3. Na začetku mi je odprto polje, predvsem zaradi precejšnje časovne stiske, predstavljalo veliko oviro in preprečevalo optimizem o končni realizaciji prispevka. Prav tako sem bil nekoliko v zadregi, ker sem za izhodišče dobil le besedilo kustosa Charlesa Escheja in seznam umetnikov, ki bodo predstavljeni na U3-ju, informacije o umetniških delih pa so bile precej nepopolne in so izvirale predvsem iz mojih priložnostnih pogovorov z nekaterimi umetniki. Skupek vsega tega me je usmeril stran od analize/komentarja razstave ali analize posamičnega umetniškega dela v kontekstu razstave. Moje razmišljanje je šlo vse od toge identifikacije nacionalnih salonskih manifestacij prek poglobljenih pogovorov z umetniki o njihovih umetniških praksah do pojma realnega v umetnosti in njegovega razmerja do realizma. In nazaj. Vse dokler se nisem malce dlje ustavil pri pojmu realnega v umetnosti in ga umestil na časovnico umetnostne zgodovine. Realno slej kot prej pripelje tudi do pojma nerealnega, in med tema skrajnima točkama je nastalo polje, ki mi je predstavljalo izhodišče za komentar fenomena U3. Potreboval sem le še žariščno točko, na katero se bo osredotočil komentar znotraj tega izredno prostranega polja. Ker *radioCona* deluje predvsem na področju zvoka, ki ima v kontekstu sodobne vizualne umetnosti precej efemerno vlogo, sem za izhodišče za razmišljanje vzel prav to: zvok kot polje efemernega v sodobni vizualni umetnosti. Polje nematerialnega in prav zato za marsikoga polje »nerealnega« v kontekstu vizualne umetnosti.

*Veliki slovar tujk, s. 970, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2002

ime avtorja **Jurij Krpan**

naslov prispevka **SUBJEKTI RAZSTAVE**

V tem kratkem prispevku bi želel spregovoriti o neki prepotrebni disciplini, ki jo v našem strokovnem umetnostnem prostoru preprosto ni. Ko govorimo o kuriranih razstavah, se vedno ustvari nekakšna konfliktna atmosfera, v kateri se pomešajo strokovnost, dejstva in čustva. To gotovo govori o nekem skrajno nestrukturiranem umetnostnem polju, za razumevanje katerega je boljše uporabljati repertorij antropoloških študij kot pa strokovno legitimne, faktične in zgodovinske uvide. To vojno stanje, kjer ogroženost dobiva življenjske razsežnosti, se praviloma izrazi premosorazmerno z velikostjo razstave.

Stališče, ki ga zastopam do te problematike v svojem kuratorskem delu, temelji vsaj kar se tiče odnosov med kuratorjem, umetniki in naročnikom izbranega projekta na dokaj preprostem vprašanju in podvprašanju: kdo je subjekt izjavljanja in kdo subjekt izjave, ter (podvprašanje), kdo je subjekt naslavljanja?

Svoj prispevek strukturiram na dveh osnovnih permutacijah spraševanja o subjektih razstavljanja (ne subjektih umetniškega ustvarjanja!):

1. Subjekt izjavljanja so umetniki; subjekt izjave je kurator. To pomeni, da je kurator s kriteriji, ki so osnovani na osebnih preferencah, izbral umetniške projekte, ki jih povežejo v sklenjeno predstavitev prav njegovi osebni kriteriji.
2. Subjekt izjavljanja je kurator; subjekt izjave so umetniki. Umetniki predstavijo svoje delo ne glede na kontekst, kuratorja pa pooblastijo, da njihovo delo osmisli za kontekst.

V podvprašanju, kdo je naslovnik, ki ga predpostavljata umetnik in kurator razstave, se skriva toliko mitov in kritiško-teoretskih odgovorov, da je nanj nemogoče enoznačno odgovoriti. Zato bomo v našem prispevku govorili le o tistih odgovorih, ki so v našem prostoru najpogostejši.

ime avtorja: **Dunja Kukovec**

naslov prispevka: **Realizem in realna virtualnost**

Prispevek za radioCono bo v dveh delih.

Prvi del (v obliki eseja) se nanaša na tematiko realizma oziroma naturalizma v umetnosti (in družbi). Z njim, želim povezati realizem in naturalizem kot umetniški žanr z realno virtualnostjo. V zadnjem desetletju lahko namreč opazimo skrajni individualizem, ki je »nadgrajen« s številnimi socialnimi mrežami. Različne *online* socialne mreže tvorijo nekakšen vzporedni svet, ki predstavlja, med drugim tudi s prostovoljno »razprodajo« osebnih podatkov, t.i. realno virtualnost. Teoretiki že od začetkov interneta opozarjajo, da ni razlike med realnim in virtualnim ter da se izkušnja virtualnega v marsičem ne razlikuje od izkušnje realnega. Kljub temu ni mogoče zanikati nekaterih pragmatičnih razlik, pri čemer poteka razumevanje in razvoj *offline* in *online* subjekta znotraj iste paradigme. Čeprav na prvi pogled ne zaznamo neposredne povezanosti med (zgodovinskim) umetniškim slogom realizma in družbo, v kateri smo (prostovoljno ali prikrito) kot »osebnostni naturalisti« vključeni v različna omrežja, želim raziskati in orisati načine ali postopke umetniškega ustvarjanja v mrežni realni virtualnosti in vzroke zanj ter poiskati razlike in podobnosti med *analogno*, *objektno*, *konceptualno* in *digitalno* umetniško produkcijo. V prispevku iščem odgovore na vprašanja, kot so: kakšna je bila družbena realnost in kakšni so bili ustvarjalni pogoji in vzroki za razvoj realizma kot umetniškega sloga v 19. stoletju? Kakšni pogoji so ustvarjali soc-, neo- in podobna realistična gibanja in zakaj? S pomočjo teh razmišljanj bom poskušala najti odgovor na osrednja vprašanja eseja: kakšno umetnost »proizvaja« realna virtualnost oziroma socialne mreže? Kako se akterji sodobne in novomedijske umetnosti odzivajo na »razprodajo« subjekta oziroma kakšen odnos se vzpostavlja do njega? Drugi del predstavlja pogovor z umetniškima skupinama Cona in BridA. Pogovarjali se bomo o družbeni funkciji umetnosti, socialnih omrežjih, realnih in virtualnih svetovih, ki pogojujejo tako vsakdan in posameznika kot tudi umetniško produkcijo.

ime avtorja: **Jasmina Založnik**

naslov prispevka: **IDEOREALIZEM**

Kako misliti, razbiti, prebiti in reinventirati dihotomne avtorske pozicije in njihov odnos do družbene stvarnosti

Vsak ustvarjalec in njegov gledalec oblikujeta lasten odnos do dela in drugačen način dojemanja ter gledanja, hkrati pa sta pogled in misel, ki sta neposredno vezana na umetniški objekt in subjekt, odvisna od ideologije časa, v katerem delo nastaja, in od ideologije časa, v katerem je spet prepoznano/ugledano. To razliko lahko vidimo v pogledu, poziciji, pogostih premestitvah subjekta v dihotomnih avtorskih pozicijah in v možnosti reinvencije avtorstva z besedo, z njenim premeščanjem in popačitvijo, ko se dva različna pogleda zlijeta v enega. To bom raziskala na primeru treh umetniških del, predstavljenih na trienalu slovenske umetnosti U3 2010, ki jih bom primerjala s tremi kritiškimi pozicijami.

Gesta izbora peščice ustvarjalcev, gesta njihove umestitve v prostor pred/med nami, način postavitve in medsebojna komunikacija umetniških objektov ter odnos med ustvarjalcem/umetnikom in kritikom pomembno prispevajo k ustvarjanju zemljevida slovenske umetnosti v 21. stoletju. Na drugi strani se bom poigrala s samo topiko realizma, z odnosom med realizmom in iluzionizmom v zgodovinskem kontekstu ter z (ne)možnostjo realizma danes. Kaj beseda realizem danes označuje, kako jo razumemo v času, ko virtualne realnosti ustvarjajo paralelne stvarnosti? V času, ki »mu je podoba ljubša od stvari same, da je kopija pred originalom, predstava pred realnostjo, videz pred bistvom ..., ko postane iluzija sveta, resnica pa profana,« kot zapiše Feuerbach. Prav tako pa se omenjena premestitev razkriva v dihotomiji odnosa med avtorjem in kritikom. Dihotomija odnosa pa hkrati omogoči zastavitev vprašanja, kaj je realizem in kaj iluzionizem v umetniškem delu ter kaj v kritiki, ali celo, kaj je misel v delu in kaj reprezentacija v kritiki.

Izbrani umetniki in njihovi kritiki/kustosi

Jasmina Cibic – Petja Grafenauer

Društvo za domače raziskave – Petra Kapš

radioCona: POGOVORI/TALKS

avtorja Irena Pivka, Brane Zorman

avtorji prispevkov in tekstov:

Miha Colner, Petja Grafenauer, Tevž Logar, Jurij Krpan,
Dunja Kukovec in Jasmina Založnik

lektura in prevod tekstov: Tamara Soban

glasnica: Jelena Ličanin, tehnik: Marko Trstenjak

prevod uvodnika: Katja Kosi

produkcija: CONA zavod za procesiranje sodobne umetnosti

partner: Moderna galerija

delo za razstavo:

U3 - 6. triennale sodobne umetnosti v Sloveniji: Ideja za življenje.

Realizem in realno v sodobni umetnosti v Sloveniji

kustos: Charles Esche

Moderna galerija

junij – september 2010

projekt je sofinanciral MOL oddelek za kulturo